

Literatura un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRĀKSTS

1946. G.

26. JULIJA

Nr. 30 (80)

Uzvaras piemineklis Rīgā

Architekta S. Antonova projekts

MŪSU RADIO RAIDĪJUMI ŠODIEN

Jauna Stalīna piegade uzliek latviešu tautai lielu un vēl tautas vēsturē nebijušu uzdevumu. Radikali jāpārveidojas un jāizaug mūsu rūpniecībai, lauksaimniecībai un citām Latvijas saimniecības nozarēm. Un tāpat jāpārveidojas un jākļūst lieķam, skaistākam, pilnīgākam Padomju Latvijas cilvēkam. Vipam jānokrata visi tie sāri un liekie krāmi, kas mantoti Ulmaņa diktatūras un vācu okupacijas laikos, jāatmet sīkpiļsoniskā domāšana, skatišanās atpakaļ un jākļūst par īstu pilnvērtīgu padomju cilvēku, kas ir cienīgs dzīvot socialisma un nākamajā komunisma valstī.

Viens no svarīgākajiem cilvēka pāraudzīšanas faktoriem ir padomju radio ar savu raidījumu programu. Tāpēc svarīgi paskaities, kā Latvijas PSR Radiokomiteja veic savu uzdevumu un kādi trūkumi tās darbā. Radiokomitejas programma sadalās literari dramatiskos, sabiedriski politiskos, muzikalošos un hēru un jaunatnes raidījumos. Literarie raidījumi mūs iepazīstina galvenām kārtām ar latviešu padomju literatūru, sniedzot stāstus, romānu fragmentus, dzejas, apakstus un dramatiskos darbus. Parāk latviešu padomju literatūra vispār atspogulo šīsdienu dzīvi (jāsaka, ka viņa ne visai dzīļi un vispusīgi to dara), par tik arī Radiokomitejas literarie raidījumi ir aktuāli. Bet te tūlīt arī jānorāda uz šo raidījumu kļūdām, kas jāizskauž un jānovērš. Literārās redakcijas vadītājs dzejnieks Meinhardis Rudzītis, raidījumus sagatavojot, apstrādājot un pasniedzot tos klausītājiem, rikoja savā darbā pārāk formalī. Viņš, piemēram, nem vairāku rakstnieku dzejas, izlasa dažas no tām ar daudzmaš vienādu saturu, apvieno tās ar diezgan neizdevīgu kopīgu raidījumu nosaukumu un pasniedz klausītājiem. Tas ir visprimitīvais materialu pasniegšanas veids. Tāds varēja pastāvēt tais dienās, kad mūsu radio pēc vācu okupantu padzišanas uz drupām sāka savu darbu. Šodien tādam raidījumu formalismam nav vairs vietas. Bet šādas kļūdas ne tikai dzeju sniedzot. Arī proza izvēlēta daudzreiz neizdevīgi un formāli, sevišķi

tas sakāms par citu padomju tautu literaturu. Dažreiz mēs igauņus valukraiņus dzirdam nedēļu no vietas, bet par lietuviešiem, baškiriem, molodaviešiem mēnešiem nedzirdam ne vārda.

Vēl sliktāks stāvoklis ir ar rakstiem. Tieki izmantoti visi tie raksti, kas viegлāk pieejami. Dažreiz gādās pat blakus divi raksti ar glužu pretēju raksturu.

Dramatiskie un prozas darbi un raidījumi, dzejoļu lasīšana (režisors Feldmanis) stāv uz stipri zemas pakāpes, salīdzinot ar 1941. gadu. Tos klausoties, paliek iespaids, ka Radiokomitejas aktieri un režisori neko nemācās un nedara savas izglītības pacelšanā.

Ir pats pēdējais laiks Radiokomitejas literari dramatiskajos raidījumos šīs kļūdas un trūkumus novērst. Šī darba darītājam jāsaprot, ka viņiem uzticēts atbildīgs un liels pienākums. Tāpēc jāpārveido līdzīnējais darba stilus un paņēmieni, raidījumi jāpādara interesantāki un audzināši, darba darītājam jāmācās un vēlreiz jāmācās.

Arī sabiedriski politiskajos raidījumos ir trūkumi. Tie jau vairāk attaucas un atspogulo šīsdienu dzīvi (jāsaka, ka viņa ne visai dzīļi un vispusīgi to dara), par tik arī Radiokomitejas literarie raidījumi ir aktuāli. Bet te tūlīt arī jānorāda uz šo raidījumu kļūdām, kas jāizskauž un jānovērš. Literārās redakcijas vadītājs dzejnieks Meinhardis Rudzītis, raidījumus sagatavojot, apstrādājot un pasniedzot tos klausītājiem, rikoja savā darbā pārāk formalī. Viņš, piemēram, nem vairāku rakstnieku dzejas, izlasa dažas no tām ar daudzmaš vienādu saturu, apvieno tās ar diezgan neizdevīgu kopīgu raidījumu nosaukumu un pasniedz klausītājiem. Tas ir visprimitīvais materialu pasniegšanas veids. Tāds varēja pastāvēt tais dienās, kad mūsu radio pēc vācu okupantu padzišanas uz drupām sāka savu darbu. Šodien tādam raidījumu formalismam nav vairs vietas. Bet šādas kļūdas ne tikai dzeju sniedzot. Arī proza izvēlēta daudzreiz neizdevīgi un formāli, sevišķi

Blakus nopietnai padomju muzikai mēs bieži dzirdam vieglu operēšu muziku, blakus svinīgam koncertam gluži nepiemērotu klavieru muziku. Arī koncertu programma ir uz ātru roku sastādīta un nepārdomāta, solisti bieži atkārtojas, kļūst uzmācīgi. Klausoties muzikas raidījumus, arī te paliek iespaids, ka šī darba darītāji, kā redakcijas vadītāji, tā arī solisti, dirigenti, orkestranti un koristi, maz mācas, attīsta savas dotības un spējas.

Bērnu un jaunatnes redakcijas raidījumi attaucas uz visām mūsu dzīves parādībām, tomēr tam nav vajadzīga dzījuma un kulturas augstuma. Dažam labam raidījumam blakus iet gluži neapstrādāts. Tagad, kur tik plašas iespējas iepazīstināt mūsu jaunatni ar padomju zinātnes, mākslas un literatūras sasniegumiem, nav attaisnojama jaunatnes redakcijas pasivitāte.

Visu kopā sapermot, jāsaka, ka Radiokomiteja ar saviem raidījumiem veic lielu un nopietnu darbu laužu prāta un apziņas pārveidošanā. Tomēr šīs darbs ir nepietiekams un netrūcas vēl uz vajadzīgi augstas kulturas pakāpes. Ir zināms, ka Radiokomiteja tāpat kā citām mūsu iestādēm ir grūtības ar kadriem. Tas saprotams. Bet kadrus neviens mums klēpī neliks, tie jāaudzina. Tas nozīmē, ka vajag mācīties, augt, veidoties uz augšu, uz pilnību. Bet Radiokomitejas darītājiem to vēl ūdens nedara. Par maz lasa, par maz interesējas par dzīvi un notikumiem, par maz klausās lekcijas un referatus. Piem., nesaprotams un gluži neattaisnojams ir stāvoklis, ka no 250 cilvēku lielā darbinieku skaita Marksma un leninisma universitāti pag. semestri apmeklēja tikai 8 cilvēki. Ko šī jāautājumā ir darījuši vietējā komiteja un partijas organizācija?

Sis redakcijas programai jābūt augsti principialai, ar Lepina un Stalīna mācību apparatot. Tas panākams, labāk, vispusīgāk un teoretiķi dzīlā organīzējot darbu. Ari šīs redakcijas vadītājiem jāmācās un jāsina savas politiskās zināšanas. Muzikas raidījumi aizņem Radio-komitejas lielāko programmas daļu. Bet kāds ir viņu saturus un principi? Jāsaka, ka muzikas daļas vadība pielājot lielas kļūdas un neskaidribas. Nopelnījot bagātām mākslas darbiniekam Jānum Ivanovam un muzikas daļas vadītājam Darkevičam nav isti skaidri šīsdienu muzikas uzdevumi un principi. Ja tā nebūtu, kā gan citādi izskaidrojama tā samērītā un mīstība, kādi ir muzikas programā?

I. Lēmanis,
Radiokomitejas priekšsēdētājs

Ceturjās

PADOMJU RAKSTNIEKU SAVIENĪBĀ

22. jūlijā Latvijas Padomju rakstnieku savienības klubā valdes sekretārs b. Kraulinš lasīja rakstniekiem un darbiniekam referatu, veltītu Padomju Latvijas sestajai gadadienai. Referents norādīja, ka mūsu republiku isājā pastāvēšanas laikā svinīgojuši milzīgi notikumi un pārveidības. Lielo Padomju Latvijas saimniecības un kulturas atstātības sākumu 1941. gadā pārtrauca fašistiskās Vācijas nelietīgais uzbrukums. Lielajā Tēvijas karā pret vācu fašistiskajiem iebrucējiem latviešu tautas labākie dēli un meitas, rakstnieki un mākslinieki gāja ciņā, lai saku

mūženo naidnieku — Melno bruņinieku.

Nule, — turpināja referents, — visā Padomju Savienībā un ari mūsu republikā sācies vēl nepiedzīvots celtniecības periods, ko izzīmē Stalīna piegades plāns. Šai piegadai mūsu republika atgūs ne vien priekškara labklājību un daili, bet ievērojami pārniegs to. Šai varenajā tautas saimniecības un kulturas celšanas darbā ari rakstniekiem visā pilnībā jājet līdz un pat avangārdā. Uz to mūs ar jo liekāku dedzību lai mudina šī diena, kurā mēs atceramies padomju iekārtas nodibināšanos Latvijā.

Latviešu rakstnieku viesošanās Kazachstanā

No 6. līdz 10. jūlijam Kazachstanas PSR galvaspilsētā Alma Atā notika plāšas lieli kazachu tautas dziedona — akina Džambula 100 gadu jubilejas svinības. Tanis piedalījās gandrīz visu brālīgo padomju tautu rakstnieku pārstāvji. Latviešu literatūru reprezentēja rakstnieki Arvīds Grigulis, Jānis Grots un Edgars Damburs.

23. jūlijā Rakstnieku klubā latviešu rakstnieku delegati stāstīja par saviem iespādiem, kas gūti Džambula jubilejas svinībās un Kazachstanā vispār.

Plāšs un interesants bija delegācijas vadītāja Arvīda Grigula ziņojums.

— Mūsu rakstniecības vēsturē šis ir pirmais gadījums, kad latviešu literatūras pārstāvji ieradās viesos pie Viendusīs rakstniekiem, — teica b. Grigulis.

Līdz šim latviešu rakstniekiem un vien latviešu tautai nebija pilnīga priekšstata par kazachu dziesminieku Džambula lielo personību. Mūsu rakstnieki

savā viesošanās laikā piedalījās kazachu Rakstnieku savienības un Kazachstanas PSR Zinātņu Akademijas kopīgi rikotajā svinīgā sēdē, kur noklausījās vairākus plāšus referatus par Džambula dzīvi un darbu. Sie referati, tulkojoti krievu valodā, pārvesti mājās. Bagātos materialus latviešu rakstnieki un viesošos izlietot savos darbos par Džambulu un kazachu tautas kulturā.

Par viesošanos Kazachstanā stāstīja arī pārējie delegācijas locekļi — rakstnieki Jānis Grots un Edgars Damburs.

Mūsu pārstāvji Alma Atā apmeklējaši operas un teatra izrādes, noklausījušies kazachu tautas dziedonu — akinu, sacensības, viesojušies kazachu aulās. Iegūti loti daudz ierosinošu iespādu.

Latvijas Padomju rakstnieku savienības sekretārs rakstnieku Kārlis Kraulinš izteica cerību, ka mūsu rakstnieku Kazachstanā gūtie iespādi aizpoguļošies literatūras darbos un tādā kārtā kļūs pieejami visai latviešu tautai.

P. P.

Latvijas Padomju mākslinieku savienības Grafiķu sekcijas sanāksmē

Grafiķu saime noklaustījis ziņojumu par PSRS mākslinieku savienības plenumu Maskavā, tur gūtajiem bagātīgiem iespādiem un apsprieda pašreizējās jautājumus.

Grafiķiem turpmāk nopletīta uzmanība jāpievērt vēsturiskajām ciņu vietām. Zīmējot šīs vietas, mākslinieki tās netikai dokumentēs, bet iegūs ari bagātus pārīgus dokumentus, kad latviešu literatūras pārstāvji ieradās viesos pie Viendusīs rakstniekiem, — teica b. Grigulis.

Līdz šim latviešu rakstniekiem un vien latviešu tautai nebija pilnīga priekšstata par kazachu dziesminieku Džambula lielo personību. Mūsu rakstnieki

slēgtā grafiķu sekcijas zīmējumu studijā izstāde.

Sanāksmē plaši apsprieda pašreizējās stāvokļi attiecībā uz plakatiem, kas līdz šim ne vienmēr izdoti mākslinieciem augstvērtīgi. Jāpiemin, ka grafiķi saime, arī maz izmūniem, to izstrādāšanā līdz šim pat nav uzaicināta, konkursi netiek publicēti, nedz pazīnoti Mākslinieku savienībai, bet, plakatus pieņemot, komisijā neuzaicināta Mākslinieku savienības pārstāvji. Izdevniecībām savalcīgi jāinformē Latvijas Padomju mākslinieku savienība par konkursiem, kā ari jāuzaicināta komisijā tās pārstāvīv.

Nākamā grafiķu sekcijas sanāksme š. g. 2. augustā.

M. Ozolinš

Uzvaras piemineklis Rīgā

Republikas galvaspilsētas Rīgas rekonstrukcijas generalplāns paredz ari vecākās un ipatnējākās pilsētas daļas — Veerigas, atjaunošanu. Savu agrāko skaistumtu atgūs vācu okupantu saugrātība skaitās architekturas pieminekļi — Pētera baznīca, Meingalju nams- un Rātsnams. Tepat ari pacelēs jauns Pilsētas Padomes nams un citas sabiedriskas ēkas.

Daugavas malā, saskaņā ar generalplānu, paredzēts uzcelt staltu Uzvaras pieminekli — par godu mūsu tautas uzvarai par vācu okupantiem 1945. gada 9. maijā.

Vairāku konkursu rezultātā, kuros piedalījās republikas labākie architekti un skulptori, radīti daudzi šī pieminekļi.

nekā projekti. Tuvākās dienās saņāks žurnāls komisija, kurā bez vadošajiem architekturķiem piedalīsies arī valdības un partijas pārstāvji, lai izraudzītu un apstiprinātu galīgo piezīmējumu. Kā nepiemēroti atmestīti iepriekšējās projekti, kas paredzēja obelisku veida pieminekli. Jāņie projekti paredz celt Uzvaras arku, kas ievērojami papildinās un izels jau esos, vēstures gaitā izveidojušos, architekturas pieminekļus.

Jāņais piemineklis ienesis jaunu sociālistisku saturu galvaspilsētas kopējā architektoniskajā veidojumā un stāstīs nākamajām paaudzēm par latviešu ciņu pret ienaidnieku, par savas dzimtenes godu un brīvību.

Centralās sefības komisijas pie mākslas darbinieku savienības CK uzaicinājums visiem mākslas darbiniekiem

Dārgie biedri!

Centralās sefības komisija pie Mākslas darbinieku savienības CK griežas pie visiem jums ar kvēlu aicinājumu — aktivitāti piedalīties padomju zemes darba laužu mākslas pašdarbības attīstības un idejiski radoši līmena padziļināšanā un pacelšanā.

Mākslas pašdarbība ir viens no varenākajiem līdzekļiem komunistiskās audzināšanas laukā.

Par sefības galvenajiem uzdevumiem jāuzskata: konkreta, sistematiskā palidzība mākslas pašdarbības kolektīvu vadītājiem to darbā par repertuāra idejiski mākslinieciskās kvalitātes palielināšanai.

Viens no viscildenākajiem sefības uzdevumiem ir — palidzēt un sekਮēt jauno talantu radošo spēku izkopšanai un audzināšanai līdz iespējamai lielai pilnībai.

Mūsu daudzdzīvākā tauta ir bāgāta talentiem. Lielais Gorkijs ir tei-

cis: „Jaukus, labus cilvēkus rada Padomju zeme, un es tos karsti milu.”

DZEJA, KAS BĒG NO DZĪVES*

Grāmatu veikalos paradijusies Valda Grēviņa dzejolo izlase Lapas lido, lapas skan. Grāmatā sakopots labākais, ko Valdis Grēviņš uzrakstījis no 1915. līdz 1945. gadam.

Dzejnieka attīksme pret dzīvi, cilvēkiem un lietām jaušama katra rindā. Pantis viscauri skanīgs. Formalu klūdu un kļūmu skaits niecīgs. Musu priekšā iestis un ipatnējs dzejnieks.

Un tomēr jāsaka, runājot Maksima Gorkija vārdiem: dzejnieks aizmirīs, ka literatura nav viņa privata lieta, aizmirīs, ka viņš ir savas zemes, savas šķiras manas organs, tās auss, acs un sirds, ka viņš ir sava laikmeta balss.

Ja zem krājuma virsraksta ir sacīts, ka tur sakopoti 30 gados uzrakstīti dzejoli, tad ir tiesības prasīt, lai mēs redzētu, minot acīgānu chronologiju, sūros vācu okupācijas laikus, Ulmaņa fašismu, buržuaisko demokratiju, pasaules karu un revolūciju.

Protams, neviens nevēlas Grēviņa dzejā lasīt skaļus lozungus, ar ko bieži slimojam mēs, mazliet jaunākas pāaudzes dzejnieki, bet Grēviņa apziņā vairāk vai mazāk vajadzēja ieausties tiem milzīgajiem notikumiem, kas savā vēsturiskajā norisē visu mūsu tautas devījusi pilnīgi jaunu gultnē.

Sur tur piemītētās sarkanais zids, sarkanās lapas, sarkanais lakats, sarkanās dalījas, sarkanais spārns ir tikpat kā nēsāt sarkanu kaklassaiti.

Grēviņa dzejā, kurai taču, nenoliedzami, būtu jāveicina dzīves pazišana, mēs redzam visādās variacijās un debess pusēs novietotus kapus. Ja visā grāmatā reizes 30 atkārtojas šīs vārds — kaps, neminot smiltis un citādus nāves un kapa simbolus, tad mēs droši varam sacīt, ka padomju lasītājam ar šo dzeju nav pa celām.

Aicēsimies Gorkija vārdus: «Mums prātot par nāvi — nav laika, mēs esam sanēmuši dzīvi savās rokās un pārveidojam to, — tas ir ārkārtīgi grūts darbs, kas prasa visu gribas un saprāta spēku varonigu sasprindzinājumu.» Tā saka Gorkijs, bet Valdis Grēviņš pasniedz mums grāmatu, uz kuras vāka ir kails krūms ar vēja nestām lapām un uzrakstu: Lapas lido, lapas skan. Grāmatas virsraksts nemīts no dzejola, kas beidzas:

Laiks kā bite mirstot san!
Jāmirst tev un jāmirst man.

Padomju cilvēks nedomā par kapu,

* Valdis Grēviņš. Lapas lido, lapas skan. Dzej. izlase 1915.—1945. VAPP Grāmatu apgāds Rīga 1946.

viņš skatas pāri savam deguna galam, viņa varonīgais darbs nekalpo viņam vien, bet arī nākamajām paaudzēm. Dzejoli Mans gals Valdis Grēviņš saka:

Ta stunda, kas man gaismu dzesis,
Tā nebūs svinīga un liela:
Ne priekškaramo autu plēsis.
Ne pasniegti tiks etiķmeti.

Dzejniekam taisnība, tādas lietas noteikti vienīgi jaunajā deribā, un viņš nav Jēzus. Tālāk, tai pašā dzejoli:

Jo priesteris, kas mani svaidis,
Tas sonakt neatradīs mājas:
To velti sieva gultā gaidis.
Viņš apkamps prieka meitas kājas.

Tā ir ista sikpilsonu dzeja ar priestieri, krogiem, prieka meitām. Kam isti šis dzejolis Mans gals un līdzīgi adresēti? Padomju cilvēkam taču ne! Tādā pati «tirā lirika un tirā māksla», ar dažiem izpēmumiem, skan pārējos dzejoloj. Jo sevišķi acis duras literāru tēlu un vēsturisku personu pieplaikošana personīgajām izjūtām. Tur ir Don-Kichots, Sančo-Pansa, Mediči, grafs Ello de Logardins, Heine un, protams, arī Kazanova utt. Tas ir ērts pamēniens parādīt savu izlasīto grāmatu bagāžu un tikpat ērts panēmiens, lai izvairītos paskatīties acis istajai dzīveli. Tas ir tipisks «intelligentisms», kuram pādēm seko individualisms, kas gandrīz vai katru sabiedrisku parādību uzkata kā personīgu apvainojumu. Tad arī rodas šī tieksme «pazust» grāmatās, «bēgt» viduslaikos utt. Tad rodas šīs želabas, kas izteiktas dzejoli Karnevals (Viduslaiku motīvi):

Tu biji no karalgaļma,
Es biju galmam tāls. (1)

Tad arī rodas pazīstamā filozofija (Kakis Florencē):

Bij kaķis Medičiem. Tas bija,
draugs, sencis manējs.

Tad arī rodas šie kapi un krusti:

Stājet, vecās vēja dzīnas,
Slēdziet mēlnās rokas ciet!
Kariem beigas, dzīvei beigas,
Don Kichots pie vejim iet.
Ir jau cīnīts, ir jau karots,
Ir jau nāvēi acis smiļets,
Bet tik lieliem smagiem sojēm
Vēl nekad, nekad nav iets.

Tad arī rodas šīs «kapsētu šausmas», «Gindepi», «Vādātāji» (ar lielo burtu)

un citādi brinumi. Tad var rasties arī sādās rindas:

Neteiks to smiekligā kaska
Rūsas izēstiem robeži.
Traģiska komiķa maska
Nievā atnirgītiem zobiem.

So kasku dēla dēls, ardam ar traktoru tirumā, atrod. Tā ir krituša karavīra kaujas cepure, kas par dēla dēlu atdevis savu dzīvību, bet dzejniekam tas izraisīt pilnīgi neļedomājamas asociācijas. Minētās kvartas «izjūtas» izsvitro arī iepriekšējo rindu domas:

Kas gan tam teiks, kādās mokās
Dzīvi mēs izkarojām?

Te jāpiebilst, ka pati šī «dzīves izkarosana» nekur nav redzama. Viss teiktās apliecina, ka Valda Grēviņa dzeju mēs varam ietilpināt, ietojot Gorkija terminu, pasīvā romantisma ietvaros. Par šo pasīvo romantismu Gorkijs saka: «Tas cēnīšas vali no samierināt cilvēku ar istenību, to izpušķojot, vai arī atvīrīt no istenības, lai neauglīgi iegremdējas savā iekšējā pasaulē, domā par «liktenīgajām dzīves miklām» utt. Šīs romantisms neglābjami sīkst mistiķismā, apmaldās, kā pavīpsnā Gorkijs, trīs priedēs — es, milsteiba, nāve. Patiesīm, tā skatot dzīvi, jāpiekrit Grēviņa saucienam: Surp cilpu!

Padomju cilvēki tā nesaiks. Pati padomju dzīve savā gaitā ar socialistisko celtniecību, cilvēka pāraugšanu u. t. t. pazīst tikai celu uz priekšu, atzīst literāru, kas palidz šo celu iet, kas palidz pārvaret visas grūtības, nokrātīt vecos sārpus, lai jo ātrāk mēs no sociālisma pārietu komunismā.

So apsvērumu dēļ par Grēviņa grāmatu jāsaka atklāti, ka šāda gaudulīga dzeja, lai cik interesants tā uzrakstīta, šodien ir lieka. Varbūt šo to varētu piedot, ja mēs redzētu, ka prāvā grāmatas nodalīj būtu arī dzejoli, kas radušies, pārzinot socialistiskā realismā principus, kas pārliecīnātu, ka autors savu pasīvo romantismu pāraudzis. Bet tādūk nav. Ar 1945. gadu datētās dzejoli Pasāules jumts fesāks jauki, jūtam istu mūsu dzīmtenes plašumu un varenību, bet beigu daļā Grēviņu atkal aplēcī vecā rutīna un tūlit gadās pāllīgos Heine un tauta pārvēršas Agnesē. Protams, lasītājs parausta plecus.

Ar vislielāko interesu gaidīsim Valda Grēviņa jaunos darbus, kur viņa iepriekšējais ut spēcīgais talants būtu novērējis no «grāmatu gudrībām» un pievēršies mūsu notikumu bagātajai dzīveli.

V. Lukss

LAIKS UN DZIESMAS

21. jūlijā, kad visa musu plašā zeme svinēja Vissvētības fizkulturnieku dienu, arī Rīgā, Komunaru laukumā pulcējās parādei galvaspilsētas fizkulturnieki un sportisti. Parades dalībnieku gājiens pa pilsētas ielām izvērtās par varenu spēku, jaunības un dzīvespriekšā manifestāciju. Skatītājus iepriecināja specīgās sporta biedrību, jaunības enerģija kūsājošās darba rezervu, daudzas dažādo pilsētas rajonu un uzpēmumū jaunības kolonas.

Skanēja dziesmas — tās pauða helu savas socialistiskas dzīmtenes mīlestību, gaišu darba prieku, jaunības patēriņību padomju valdībai un savam liejājam draugam biedram Stalīnam par dobu iespēju brivi augt, mācīties un strādat, par nodrošināto un laimīgo nākotni. No šīm dziesmām dzīrķīja varenības apzināja un gaisīs optimisms, kas iešķojaši arī svētu līdzdalīniekos — skatītāju tūkstošos.

Kā rupījs lamuvārds publiskā vietā uztrauc kulturalu sabiedrību, tā šīs skaistās fizkulturnieku demonstrācijas pārējos dalībniekus un skatītājus uz vienu išu brīdi uztrauc un sarūgtināja kāda mūsu šodienai pilnīgi sveša un pie tam vēl nepieklājīga «dziesma». Mēs nevarām ciļet ne viņas vārdus, ne nosaukumu. Tā, protams, drīz aprāvās sekojošo kolonu dziesmu skapīs un aizmirīs. Varbūt mums ir skaistu, satīrīgu masu upā gājiena dziesmu trūkums?

... Katrai tautai katram laikam ir bijušas savas dziesmas, kurās tā izteica savas sajūtas un pārdzīvojumus. Barīgās vēstures stundās, reakcijas un apspiestības gados, tautas allaž skandīnājus dziesmas, kurās apdzīpīt savu grūtu likteni svešu kungu kalpībā, pel un nīcīna ienaidnieku un nodevējus, paužīgas pēc brīvībās un cildīna cīņātājus par šo brīvību. Un otrādi — kad dzīmītā zeme brīva no ienaidnieka, kad tauta atkarījusi savu neatkarību, viņas dziesmās skan gaišs prieks par atgūto dzīvi un laimīgu nākotni.

Mums ir brīnišķīgas tautas dziesmas, šīs gadsimtiem vecās un tomēr vienmēr dzīvībā un nemirstīgās tautas radošā gara mantas, kurās atspoguļojas visas tautas likteņa gaitas. Daudzām no viņām šodieni ir tikai vēsturiska un etnografiska vērtība, daudzas var būt izpildītas tikai no pripriekšu koncertu programās. Dažas no viņām, kaut vai tās pašas: «Ligo laiva uz ūdeņa» un «Kur tu tecī gailīti manu» u. c., joti bieži liecotās kā gājienu dziesmas. Tās kā tādas saglabās arī uz priekšu, bet tās nav viss. Arī māsu un gājiena dziesmai katrā laikā ir bijuši savī noteikti uzdevumi. Sos uzdevumus kādā no savām dziesmām skaisti deklarējis populārais padomju masu un gājiena dziesmu tekstu autors V. Lebedevs—Kumačs: «Mums dziesma palidz ceļt un dzīvot, viņa kā draugs mūs aicina un vada». Šai sakārā, šķiet, laiks ierosināt un paceit jautājumu par populāras latviešu padomju masu dziesmas radīšanu. Tas, protams, nenozīmē, ka mums tādu jau nebūtu un ka tāpēc gājienā mums jāskandīna nepiemiņots repertuārs. Tēvījas kara gados sacerētas un komponētās daudzas karavīru dziesmas, kas

... Kāds ir mūsu neatliekamais uzdevums? — Nekavejoties mums jāaizpilda tukšais robs Latvijas PSR operas un baleta teatra repertoārā: jārada ista laba un patīkīga padomju opera, opera, ar kuru mēs cienīgi varētu reprezentēties Maskavā citām brālīgām tautām mūsu dekādu, kas nav vairs aiz kalniem. Tādēļ prasība dzejniekiem un rakstniekiem: tādā sākt pārdomāt labu, vairāk palapojis tautai viņas darbā, nekā sapnojot Pie aizsalušā loga. Apzinoties, ka masu dziesmas ne tikai ceļ un uz mudinātu pašus dziedātājus, bet tā ir arī liels masu idejiskās un politiskās audzināšanas spēks, latviešu padomju dzejniekiem un komponiētām no pripriekšu dzīvām par jaunu tekstu un muzikas radīšanu šīnā žanrā.

Jāpānāk arī, lai kā vecās, tā arī jaunās masu dziesmas tāku plāni populārizētas tautā. Te tākā jānāk radiofonam, avīzēm, VAPP nozū izdevniecībā, koriem un republikas labākajiem individualajiem izpildītājiem — Operas un Filharmonijas solistiem.

Mūsu tauta mil dziedāt un prot dziedāt. Palīdzēsim tai dziedāt šīsdienu dziesmas, kas atspoguļoju viņas dziesmas domas un centienus, dziesmas, ar kurām vienīgi strādāt un dzīvot, kas padara priecīgāku atpūtu.

J. Marts

PĀVILS VĪLIKS

«Padomju teatris ir varens līdzeklis darblaužu audzināšanai socialisma garā. Milzīga sabiedriska nozīme teatrim bija Lielā Tēvījas kara gados. Pēc Tēvījas kara nobeiguma, kad radās socialistiskās celtniecības uzdevumi, padomju mākslas priešā atvērās līdzīgi radošas iespējas. Cik milzīgi un bagātīgi materiālu sniedz Stalīna laikmetis dramaturgs, teatris, komponista, gleznotāja radošajam darbam! Bet teatris savus uzdevumus pārēzē veļ neapmierinoši, dažu dramu teatru repertoāru pīsērnots bez idejiskām, primitīvām lugām, kas padomju skatītāju norīzība no padomju istenības pamata problemām.

Tai vietā, lai neatlaidīgi un uzmanīgi pētītu padomju dzīvi, atrastos notikumi drūzma, dzīvot ar mūsu taujas idejām un domām un neatlaidīgi, pacietīgi, strādātu, radītu jaunas labas lugas par tagadējo dzīvi, daudzi dramaturgi «sacer» vēsturiskas lugas, kurās idealizē carus, galminieku, chanus... Daži mūsu teatri tiecas izrādīt Vakāriju apsāubām rakstura lugas.»

Izslot šīs rindas laikraksta «Kuītura i žīzī» 2. numurā, mēs brīdi aprīmātām savā darba steigā un domās pāmetam skatienu uz mūsu mākslas dzīvi, — vai šai ziņā mums viss būtu kārtībā?

Jā gan, mēs veicam atbildīgu darbu, mēs ceļām mūsu, padomju dzīvi, un lai arī cik liels vai mazs būtu šīs darbs, mēs, lieļā laikmetā līdzgaitnieki, par visu būsim nākotnes un vēstures priekšā atbildīgi. Mēs ceļām strauji, mēs ceļām vispārības lido, vīzīzīmēs uz kopīgo mērķi — uz socialisma iekārtas augstāko formu — uz komunismu. Par veikumu un sasniegumu arī mēs, mākslas un literārās darbinieki, esam atbildīgi. Patiesīm, nav otras tādas zemes, kur kulturas darbiniekiem būtu mīlīgi nozīmīgi neplēnemāma kā tumsonības murgi. Tāpēc mēs arī nevarām un nedrīkstam runāt par muziku kā par kaut ko «pašu par sevi», lai arī tā būtu viena no grūtāk apgūstāmā mākslām. Arī tai, kā mākslai vispār, savā skapu vārsmās jāorganizē mūsu tēlainā un emocionāla konkretās pāsaules uztvere, jāpalidzēt to izziņāt, ap-

gūt, jāpalidz virzīt mūsu dzīvi uz liejākiem mērķiem.

Kur slēpjās iemesli operas un mākslas niecīgajiem velkumiem šai virzienā?

Mums šķiet, ka galvenais un svarīgais iemeslis, nerunājot par talantīgu, te ir viens: komponista neplēnējotām iekļaušanās sava laika dzīvē, kā mēdz teikt — ar viņu sirdi un dvēseli. Lielās mākslas darbs var rasties tikai tur, kur ir dzīla savas vielas apgūšana, kur dzīvo un elpo ar šo vielu, kur viņa kvēlo līdzībā un par to cīnās. Komponistam vēl aktivāk, dedzīgāk jāiekļaujas sava laikmeta norīsēs, tiekāmīgās, ilggās un cīņas. Cītem vārdētām sakot — viņam maksimali jāpiesūcīnās ar viņu to, ar kā dzīvo un elpo padomju cilvēks. Bet varbūt teiks, ka operas mākslai ir zināmās robežas, zināmās konv

ARVĪDS GRIGULIS

Kazachstanas tautas akina Džambula Džabajeva 100 gadu dzimšanas dienas svinības

No š. g. 6. jūlijā līdz 10. jūlijam Kazachstanas PSR galvaspilsētā Alma Atā notika plašas svinības, kurās atzīmēja kazachu tautas akina Džambula Džabajeva 100 gadu dzimšanas dienu. Lielais akīns no mūra 1945. g. 22. jūnijā, sasnieg-dams 99 gadu vecumu.

Sais svinības ieradās pārstāvji no visām padomju republikām, arī no Latvijas PSR. Plašās sanāksmes apliecināja to lielo stājinisko tauta draudzību, ko savās dziesmās tik spēcīgi apdziedājis Džambuls.

Džambula mūžs aptver lielu un fevērojamu laikmetu. Viņš piedzima tad, kad vēl dzīvoja Zukovskis un Gogolis, kad kazachu tauta bija tā nospiesta, ka bija zaudējusi pat vārdu, bet viņš piedzīvoja arī Oktobra revolūciju, kas kazachu tautu pacēla spožumā un varenībā, kas kazachu republiku padarija par vienā no bagātākajām republikām Padomju Savienībā. Džambula mūžs ir daļa no kazachu tautas vēstures.

Kazachu PSR teritorija ir lielāka par visas Eiropas teritoriju, un to apdzīvo 6 miljoni liela tauta. Simtiem kilometrus stiepjas tukšneši un bezūdens stepes. Ūdens izšķir visu. Kur ir ūdens, tur zemei pasakaina auglība. Udeni piegādā Tjanšan kalnu grēdu kaprisās upes. Ceļotājū ūdens pārsteidz ar to, ka tām nav krastu, tās plūst it kā pa lidzenu kļajumu un nereti, neietekot nekur, apsīkst tukšnešu smiltis.

Daudzus gadus simtenus kazachu tauta ir bijusi klejotāju ganu tauta. Tagad tā straujā tempā pārvērtas par modernu agraru un rūpniecības tautu. Klejojumiem ērtās un krāsainās jurtas klūst par etnografisku priekšmetu.

Garajā apspiestības periodā, kas ilgst līdz pat Oktobra revolūcijai, kazachu tauta cīnās ar kirguz chaniem, bagātīm ganāmpulkā ipašniekiem, musulmanu garidzniekiem un cara kolonizacijas politiku. Tautas radošais gars izteicās visvairāk folklorā. Ievērojamākie folkloras pārstāvji ir akīni. Akīns ir klejotājs dziedonis, kas klejo no aulas uz aulu divstigu instrumenta — dombras, pavadībā dzied improvizētas dziesmas. Ja akīns savās improvizācijās izteic tautas domas un jūtas, tad drīzi vien viņa dziesmas dzied visa stepē. Akīna amats prasa dzejnieka talantu, savas tautas pažīšanu un visas austrumu kulturas ziņāšanu. Lielie akīni prot no galvas tūkstošiem rindu garus epus.

Kapitalisms lēni iespiedās stepēs, tā ka Oktobra revolūcijas laikā kazachu tautai bija vēl feodala iekārta. Oktobra revolūcija un Lepinā un Stalina nacionālā politika izdarīja brīnumus. Samērā isā laikā no feodalās ekonomikas ir izvērsta spēcīga un moderna socialistiska ekonomika, no folkloru kulturas radīta liela un nopietna kultura. Sodien kazachiem ir Zinātnu akademija, daudz augstskolu, operas un teatri, loti nopietna grāmatu kultura un spēcīga intellīgencija.

Laikmetu griezis kā milzīgs stāvētās tautas akīns Džambuls, kas pauða savas tautas domas un jūtas smagajos apspiestības gados un kas visvarenāk dziedāja slavu padomju iekārtai — kazachu tautas atbrīvotajai. Džambulam ir dzīļš un ists dzejnieka talants, bet lielu viņu padarija tas, ka viņš vienmēr izteic tautas patieso domu.

Džambula piemiņas svētkus ievādīja svinīga sanāksme Kazachstanas Valsts Akademiskajā operas un baleta teatrī, kas nosaukta kazachu 19. g. s. rakstnieka Abaja vārdā. Svinīgo sanāksmi atklāja jubilejas komisijas priekšsēdētājs Kazachstanas K(b)P CK sekretārs b. Sajachmetovs. Pēc tam Kazachstanas K(b)P CK sekretārs b. Abdikālovs referēja par Džambulu kā Stalina laikmeta tautas dzejnieku.

Referatam sekoja visu republiku pārstāvju apsveikumi. Svinīgo sanāksmi nobeidza koncerts, kurā piedalījās labākie kazachu mākslinieki un izpildītie Džambula darbus. Šajā koncertā ipašu uzmanību izpelnījās Kurmangazi vārdā nosauktais tautisko instrumentu orķestris un Kazachstanas Tautas māksliniece Z. Omarova. Ar lielu virtuoziatā Oma-rova dziedāja kazachu un citu tautas dziesmas.

Otrajā dienā svinību dalībniekiem bija izdevība piedalīties tautas svētkos Alma Atas hipodromā. No lielem attālumiem uz saviem stepju zirgiem bija saradušies kolchoznieki un kolchoznieces.

Tautas svētkos notiek zirgu skriensās sacīkstes, džigitēšana un dažādas nacionālās spēles. Tā ir veiklības, drosmes un straujuma demonstrācija.

Pēc sacīkstēm netālu uzceltajās jurtās, kuras izjauktā veidā no Ala Tau kalnu ganībām ir atnesuši kamieļi, kolchoznieki pieņem viesus. Stepi dedzina karstiā Azijas saule, bet jurtās ir ēna. Jurtu seguma apakšējās malas nedaudz paceltas, un pa pinumu starpām plūst tikko manāms caurvējs, dodot nepieciešamo veldzi. Viesus nosēdina uz dārgiem paklājiem, kas ir pašu kolchoznieku audums, un viņu prieķā izklāj galdrānu. Drīzi vien uz drānas parādās nacionālais ēdiens — cepumi boursaki, un no ādas maisiem apālajos dzeramtraukos sāk līt veldzējošais kumiss. Tieki saskandināti trauki tau tu draudzībai. Kumisam un boursaki seko bešbarmaks — milzīgā blodā pasniedz vārītu un iipaši sagatavotu alitu gaļu, sagrieztu nelielos gabaloši. Pa ēdienu laiku akīni apdzied tālās

lu rakstīts latviešu valodā, kā arī Džambula darbu tulkojumus latviešu valodā.

Pēc oficiālās dzīļas Džambula aulas kolchoznieki pieņem pacienējā viesus jurtās, kas bija uzceltas stepe blakus aulai. Sekoja ceremonija uz izklātiem grezniem paklājiem zem kiajas debess, kas iepriecīnāja viesus. Katras republikas pārstāvīm pasniedza kazachu nacionālo tērpu — spilgtas krāsas halatu. Ceremoniju nobeidza akīnu improvizācijas.

9. jūlijā Valdības namā notika Rakstnieku savienības svinīga pieņuma un Kazachstanas PSR Zinātnu akademijas sesijas kopīga sēde, veltīta Džambula jubilejai. Par Džambulu un viņa darbiem nolasīja 5 referatus.

Kazachstanas PSR Rakstnieku savienības priekšsēdētājs Sabīts Mu-kanovs referēja par temu: „Džambuls — padomju tautas dzējas milzis“. Dzejnieks Abdīds Tažibajevs lasīja: „Džambuls un kazachu padomju dzēja“, rakstnieks Habits Musrepovs — „Džambuls par Tēvijas karu“, Kazachstanas PSR Zinātnu akademijas īstens loceklis — rakstnieks (vēsturiskā romana „Abai“ autors) Muchtars Auezovs — „Džambula improvizācijas māksla“ un filologisko zinātnu kandidāts Maulens Balakajevs — „Džambula valoda.“

Referati, kurus lasīja kazachu valoda un kuriem visiem bija precizi tulkojumi krievu valodā, deva plašu pārskatu par lielā akīna personību un viņa dailradišanas metodēm. Zinātniskā sēde republiku pārstāvji ari zipoja, kā sokas Džambula darbu tulkošana un popularizēšana katrā republikā.

Vakarā operā uzveda vēsturiska sižeta operu „Abai“. Operas libretu sarakstījis rakstnieks akademikis M. Auezovs, muzika pieder diviem komponistiem — Kazachstanas PSR Tautas māksliniekam A. Žubano un Kazachstanas PSR Nopelnīem bagātajam kulturas darbiniekam L. Hāmidī.

Abajā ir viena no ievērojamākajām figurām kazachu kulturas vēsturē. Viņš ir reizē nopietnas filozofiskās dzējas autors un nacionāls varonis. Viņa dzējas mākslinieciskais limesnis sasniedz austru muksikās literatūras lielos augstumus. Abajā ir arī kazachu grāmatu literatūras nodibinātājs. Viņš dzimis 1845. g. Pirmo izglītību ieguvis Semipalatinskas medresē, t. i., musulmanu garīgajā skolā. Nespēdams samierināties ar reliģisko Šaurību un sajūdzams tieksmi uz literatūru, Abajā no musulmanu skolas izstājas un sāk savas literārās gaitas. Viņš nāk saskrēr ar krievu kulturu, iepazīstas ar Puškins, Černiševska, Lermontova, Krilova un citu darbiem. Abajā dzēja Puškins varoju Tatjanas un Oneginas tēli pārlido stepi un nekad vairs nepazūd kazachu tautas apcerēs. Tāpat Abajā iepazīstas ar visu Austrumu kulturu un viņas vērtībām. Viss tas Abajā darbiem piešķir nopietnas un dzīļas kulturas veidu. Kā brīvības cīnītājs Abajā un viņa skolnieki uzstājas pret feodāliem kungiem un visiem tautas apspiedējiem. Dabiski, ka šī tautas varoņa un lielā dzējnieka tēls šodien nodarbi kazachu padomju literatūru. Interese par savas tautas vēsturi ari ir pamudinājusi akademiki Auezovu pievērsties Abajā temai gan romanā, gan dramaturģijā.

Operā „Abai“ gan redzam lielā dzējnieku un domātāja tēlu, tācū vissieta smaguma punkts nav vērsts, lai atklātu to visā pilnībā. Pašam Abajam ir vairāk blakusraksturs. Operas centrā divu mīlestīju — Abajā skolnieka Aidara un Ažaras, tragedija. Abajā uzstājas kā šīs mīlestības patrons.

10. jūlijā kā svinību turpinājums notika akīnu altīss — sacensība. Operas telpās pulcējās akīni no tāliem apgabaliem. Dombru pavadībā viņi improvizēja pēc uzdotām temām. Sodien akīni pa lielākai daļai ir aulu skolotāji, daži no viņiem ir Rakstnieku savienības biedri. Daļa akīni ir parastie kolchoznieki, kuru talants un iekšķēdējums tos tuvināja dombrā. Nopietnu akīnu kā savā aulā, tā visā tautā loti cieni. Sacensība beidzās ar Alma Atas apgabala akīna uzvaru.

Pirms mauzoleja un muzeja atklāšanas notiek svinīgs mītnis. Muzejā sakopots daudz eksponātu, tur ir Džambula darbu izdevumi visās pasaules valodās. Tur sastāvām jau lielāko daļu no tā, kas par Džambu-

DŽ. B. SOVS

Dzordzs Bernards Sovs svin savu deviņdesmito dzimumdienu. Laudis visā pasaule iegaumējuši viņa trīs pirmos burtus G. B. S. (George Bernard Shaw), — kas bieži laikrakstos aizstāj rakstnieka pilno vārdu, — kā izaudzīnātas asprātību fabrikas marku, pazīst viņa sauso, kaulaino figuru gan golfa spēlētāja tērpā, gan īsās peildīkstītēs, viņa dzirksteļu pilnās acis un bārdu, ar ko dažām viņš būs līcīs jau piešķirts. Laudis visā pasaule smējušies par anekdotiem, ar kuriem Sovs apļips kā tālās jūras izbraucis kuģis glīmežiem. Kā aktrise, kas tēlo skaidutes, nekad nedrīkst kļūt veca, tā Sovs nekad nav dzīkstējis runāt bez paradoksim, jo tūkstošiem lauž justos rūgti vilušies, ja Sovs par kādu cilvēku, notikumu vai lietu runātu pēc ikdienīšķas logiskās likumiem, — viņam allaž bijis jāizdomā pārsteidzošas, mulsinīcas asprātības, jānostāda jēdzieni uz galvas, jāatzīst melns par baltu un balts par melnu.

Tāds Sovs sevišķi patīcis tiem viņa lasītājiem un skatītājiem, kas mākslā meklē tikai izkliedēšanos, rotātu, asprātīgu ugupošanu, un tādu viņu vismīlāk gribējuši redzēt tie, kam nav parātām Sovs radikālās idejas, bet tāds Sovs nebūtu vērts pasaules slavas. To viņš gan godam no pēlnījības, cenzurējot večas sabiedriskas iekārtas trūkumus, atgārnības, varmācības un noziegumus, lai cilvēkos radītu ilgas pēc jaunās, labākas, taisnīgākas sabiedrības. Ceļā uz jauno pasaulei Sovs vairākārt nogriezies sānu, ilgi kavējies, lāgiem jau zaudējis ticību, legrīmis mānos, bet nenoguris viņš meklējis izējuno kapitalistiskās pasaules jūkliem un režīem. Viņa gaitas palīdz noskaidrot ātrs skats Anglijas dzīvē. Pagājušā gadsimtē 70. un 80. gados Sovs nekar nesaredzīgi glābīnu un iegrīmībiem, viņi uz eigenku, uz cilvēku sabiedrības pārvēršanu izlases, rases uzlabošanas ceļā („Cīlveka un pārcīlveks“, „Atpakaļ pie Metuzala“). „Cīlveka un pārcīlveka“ priekšvārdā viņš saka, ka aristokratija un burzūzija degenerējusies, izvirtusi, bet strādnieku skāri nav spēkā glābt pasauli no bojā ejas. Kuļ tad glābīnā Sovs saka; jāaudzīna cilvēki, no kuriem izaugā jauna sabiedrība. Tas notiks 31920. gadā („Atpakaļ pie Metuzala“). Ilgi jāgaida, tur jābūt, jaunā pārīdabiski pacetīgam fabianietim.

Sovs vērtība šais māpons un jokos nav pagaisusi. Angļu rakstniecībā Sovs saņāma vecās sazonu komēdijas un salikānas melodramas važas, radīja idejisku dramu, asprātīgu komēdiu, tuvojās bieži vien aktualai dzīvei ar asu realistu skatu, atrāvīja spožu dialogu, sacenzīdamies šai māku ar Ibsenu, ko viņš jaunībā bija izraudzījis par savu skolotāju (1891. gadā iznāca Sovs grāmata „Ibsenisma kvintesēncē“).

Plāšajos lugu ievādos Sovs lūkojis savus filozofiskos un politiskos uzskaņotībām. Angļu rakstniecībā Sovs saņāma vecās sazonu komēdijas un salikānas melodramas važas, radīja idejisku dramu, asprātīgu komēdiu, tuvojās bieži vien aktualai dzīvei ar asu realistu skatu, atrāvīja spožu dialogu, sacenzīdamies šai māku ar Ibsenu, ko viņš jaunībā bija izraudzījis par savu skolotāju (1891. gadā iznāca Sovs grāmata „Ibsenisma kvintesēncē“).

Plāšajos lugu ievādos Sovs lūkojis savus filozofiskos un politiskos uzskaņotībām. Angļu rakstniecībā Sovs saņāma vecās sazonu komēdijas un salikānas melodramas važas, radīja idejisku dramu, asprātīgu komēdiu, tuvojās bieži vien aktualai dzīvei ar asu realistu skatu, atrāvīja spožu dialogu, sacenzīdamies šai māku ar Ibsenu, ko viņš jaunībā bija izraudzījis par savu skolotāju (1891. gadā iznāca Sovs grāmata „Ibsenisma kvintesēncē“).

Plāšajos lugu ievādos Sovs lūkojis savus filozofiskos un politiskos uzskaņotībām. Angļu rakstniecībā Sovs saņāma vecās sazonu komēdijas un salikānas melodramas važas, radīja idejisku dramu, asprātīgu komēdiu, tuvojās bieži vien aktualai dzīvei ar asu realistu skatu, atrāvīja spožu dialogu, sacenzīdamies šai māku ar Ibsenu, ko viņš jaunībā bija izraudzījis par savu skolotāju (1891. gadā iznāca Sovs grāmata „Ibsenisma kvintesēncē“).

Uz latviešu skatuviem parādījušās vairākās Sovs lugas: „Sātana māceklis“, „Sokolades zaldzināns“, „Pigmālijs“, „Kandidās“, „Cezars un Kleopatra“, „Svētā Zanna“. Būtu nepleciešama Sovs labāko lugu izlase latvisķu tulkojumā.

J. Sudrabkalns

folkloras elementu apvienošana ar socialistiskā realismā metodi.

Iepazīnusies ar kazachu mākslu, literatūru un kazachu tautu, dzīļak izpratīsi lielā akīna Džambula personību, Padomju Latvijas delegācija uzsākā 6000 km tālo atpakaļceļu uz Rīgu ar uzdevumu — nostiprināt jo ciešas saites ar darbīgo un kultūralo kazachu tautu un tās literatūru, realizējot Stalina tautu draudzības principus praktiskā darbā. Tā būs arī lielā akīna mantojuma realizācija, jo Džambuls ir lielākais padomju tautu draudzības simbols.

TAUTU DRAUDZĪBAS DZIESMINIEKA ZEMĒ

Turpinājums no 4. lapas puses

tieksmi uz dzīļu filozofisku pārdomu, kas bieži strauji pārvēršas ugurīgā priekā un rotaļīgā valširdibā.

Cienītākā Kazachstanā bijā tuvu kalniņam. Ik vakarūn autobuss mūs uznesa Ala Tau piekājē, ik ritu mūs atmodināja ausmas atspidums kalnos. Dienasdos mežu kātātājs nokārēs kūkoja dzeguze, naktis tālu aizskanēja Azijs pūces melancholiskie saucieni. Dzeguze jūlijā, sausais, karstais vējš no kalniem, Almatinkas steidzīgā rūķšana, milzīgais stepes plašums reibināja dveseli. Sajā zeme jaunais, toposais mījas ar gadu tūkstošiem sirmo. Visurjūtamas tālas vēstures atbalsis, senas kulturas pēdas. To spilgti izjutām, noskatoties kazachu nacionālās operas Kiz-Zibeka izrādē. Uz skatuves atvīzēja noslēpumains kalnu ezers, aizsildēja karavana, iedegās varena mīlestība un nāds, maiga naksis vijās ar jaunu.

kulturas āpvārsnis, dzīļā pasaules literatūras pažīšana. Viņi brivi orientējas visās sabiedriskās dzives jomās. Satiekoties ar rakstnieku akademiku Muchtaru Auezovu, Kazachstanas Rakstnieku savienības prieķšēdētāju Sabitu Mukanovu, dzejnieku Abdīldi Taizibajevu un citiem, ikviens no vieniem sajutāj specīgu, bagātu personību. Latviešu rakstnieki var krietni daudz pamācīties no kazachu gara darbiniekiem. Mūsu zināšanas padomju tautu vēsturē vēl visai trūcīgas, neesam pienācīgi apguvuši arī marksistiski leninisko teoriju. Daudzos no mums vēl glabājas buržuaziskās ideoloģijas attieks, idealistisko skolu migla vēl nav izklidusi. No tā ari izriet tās nopietnās klūdas literarajā darbā, kurās vairs nedzēdam kazachu literatūru.

Pārbraucām mājās no kazachu zemes garīgi bagātāki, guvuši plašāku pieredzi par padomju tautu lielajiem sasniegumiem.

Dzambula sastapšanās ar akiniem kalnu ganibās

trokšnainu dienu. Cauri skumjajam pavadmotivam izlauzās gavilējošs dzīves prieks.

Mēs visai bieži mēdzam lepoties ar savām zināšanām par pasaulei un citām tautām. Bet daudzkārt atklājas, ka zinām loti maz. Nereti mūsu gudrība visai aprobēzta, tā salīsa novecojušās enciklopēdijas, konversacijas vārdnīcas vai brošūras. Sarunās ar kazachu rakstniekiem mūs pārsteidza viņu plašais

miem kulturas un ekonomiskās dzīves novados. Mūsu dzimteni no lielās Viendusatlantijas republikas šķir 5000 kilometru attālums. Taču ne purvi, ne meži, ne kalni nespēj pārtraukt tās dzīlās brīlibas saites, kas vieno visdažādāko krāsu un rašu laudis mūsu dzimtenē. Tālajā stepē atradām miljus draugus, kas dzīvo un strādā, tāpat cīnās par to pašu mērķi kā mēs.

Edgars Damburs

PADOMJU GRĀMATAS ĀRZEMĒS

«Par dažām grāmatām mēdz teikt, ka tās ir kāds atklājums. Par Borisa Gorbatova grāmatu «Neuzvarētie» jāsaka, ka tājā ne tikai viens, bet vairāki atklājumi. Tā parāda, kā un kādā veidā izpauðas pretestības kustība Padomju Savienības okupētajā teritorijā, atklāj krievu tautas dvēseli smagajos pārbaudījuma brižos un, beidzot, pauž jauna humanisma rāšanos.

... Jūtas, kas iedvesmo Gorbatova neuzvarētos, ir tās pašas, kuras cēla arī mūs uz cielu pret kopējo ienaidnieku. Viņu cīpa savīlo mūs ar dzīļo cilvēcīgumu.

... Viss, ko mēs līdz šim esam laisjuši par dramām, kas norisinājušās opakācijās latīkos, salīdzinot ar Gorbatova stāstu, liekas salkans. Ar psicholoģiskās analīzes asumu, dzimtenes mīlestību, ironiju, kas neatstāj viņu pat vistagrāskājajos brižos, Gorbatovs atgādina Leskovu.

Stāsts «Neuzvarētie» lauj mums labāk saprast civilizācijas būtību. Padomju Savienībā. Stāsta darbojoties personas — visu sabiedrisko stāvokļu viršus un sievietes, partijas biedrus un bezpartejiskos, tīcīgos vai neticīgos, inteligenčus, strādniekus, zemniekus — visus viņus iedvesmojusi mīlestība uz ūsu dzimtu zemi, uz savu tēviju, dzimto māju, ģimeni, darbu, kurām viņi atrod visus savus spēkus.

«Grosmana stāsts — 1941. gada smagās atkāpšanās epizōds, — raksta žurnāls «New Masses». — Tajā viss izstāstīts loti vienkārši, bez jebkādas retorikas un fanfarām. Kad krievi atkāpās, viņi neaizsedza savas skumjas uzpūstām frazem, kad uzbruka, netērēja laiku slavinājumiem: «Lūk, kādi mēs varonī! Jāpasvitro, ka krievu kareivji nav nekādi «pārcīvēki». Viņos daudz kas raksturīgs parastajam kareivim: rupjums, labsirdiba, viņi flirtē ar meitenēm, domā par ēdienu, tabaku, par vēstulēm no mājām. Viņu garīgā līdzvarotība liekas neparasta un tomēr tā izskaidrojama vienkārši: viņi saprata, gribēja un zināja, kā panākt savu mērķi. Un viņu mērķis bija — iznīcināt lebrēcējus.»

Amerikas žurnālā «Books abroad» ievietota recenzija par Leonida Soboleva grāmatu «Jūras dzīvēsele». Par grāmatas sevišķu vērtību žurnāls uzskata to, ka tā «izskaidro padomju Jūras Kara Flotes lomu un nozīmi un parāda mūs jaunā apgaismojumā padomju jūras karaspēku».

Franču kritiķis Zaks Debi-Bridels uzrakstījis interesantu rakstu par Borisu Gorbatova stāstu «Neuzvarētie», kas iznācis franču valodā Parizes izdevniecībā «Hier et Aujourd'hui». Raksts ievietots literatūras avīzē «Les Lettres françaises».

istību, kas satricinošāka par katru māksliniecišķu izdomu. Izlasījuši tikai dasas romāna lappuses, jūs esat izbrīnā: tas tācu brīnišķīgs mākslas darbs! Tā nav politiska reportāža — tā ir māksla. Viss tik dzīvs, patiess un satraucošs, ka jūs nevarat atrauties no grāmatas, neizlasišuviņu līdz galam. Jūs saprotat, ka visu to attēlojis viens no tiem, kas pats pārīdzīvojis, izjutis un sapratis visu; kas prot parādit istību tā, ka tā atdzīvojas mūsu priekšā.

Atdzīvojas pat sals, tā izaudzinātā krievu ziema, kas bija tik mokošā ieinaidiņekam piesnīgušās stepēs. Sals — tas ir liels māksliniecišķs tēls šai grāmatā. Bet vēl lielāku iespaidu rada lieliskie sīrmgalvju, sieviešu, bērnu tēli. Varonība — tas ir tāds vārds, ko tagad visur loti viegli izrunā, un grūti pat iedomāties, ko tas istībā nozīmē. Te varonība parādīta viszīvākajā, viscīvēcīgajā, pacīlātā un patiesā formā.

«Krievija norūdās» — ar tādu virsrakstu angļu tulkojumā Nujorkā «Alfred Knopf» grāmatu apgāda izdevumā iznācis Iļjas Erenburga stāstu krājums.

— Iļjas Erenburga grāmata, — raksta Amerikas žurnāls «To Morrow», — uzrakstīta cīpas svēlmē, tā piestrāvota pirmo iespaidu šālkām, tājā cilvēcības dokumentu tiešamība.

Daudz os piemēros Erenburgs rāda, ka Hitleriņš sirdsapzīņa atrofēta, ka Hitleriskās Vācijas morale tuvāka lopu, kūts jēdzieniem nekā kādai filozofiskai sistēmai.

Vēl spilgtā Erenburgs rāda, kā Hitleriņš netieredz kulturu. Viņi apzinīgi sagrāva un iznīcināja tos mākslas darbus, kurus nevarēja aizvest. Viņi sagrāva piemeklē «Sopenam Krakovā, visnejēdzīgākā kārtā apgānīja Tolstoja kapu Jasnjāja Poļānā. Hitleri vadīja gigantiskājā tautu cītumā tumšība vaļājīgā un nepieciešama, saka Erenburgs, jo vairāk par visu faisti baidās no domas un kulturas. Hitleriņš vandālismu autors izskaidroja ar viņu ienaidību pret cilvēces pagātni un nākotni.

Iļjas Erenburga grāmata savilpo. Tā jā aculīcniecības stāsta par vislielākajām cīešanām, kādas Krievija piedzīvojusi savā vēsturē, un mēs noliecam savas galvas padomju tautas viršīgības prieķī, tautas, kura atsītis tāda lenainieka uzbrukumu, kas līdz šim skaitījās neuzvarām.

PADOMJU BIBLIOTEKAS MASU DARBS

Padomju biblioteka nevar būt tikai formāls grāmatu izsniegšanas birojs. Tai jānodibina dzīvi un auglīgi sakari ar lasītāju, jākļūst par specīgu un iedarīgu faktoru tautas kulturalā līmena celšanā. Tikai tā strādājot, biblioteka attaisnos tos līdzekļus, ko Padomju valsts iegulda izdevniecībā, kas ik gadus sniedz miljoniem grāmatu.

Padomju Savienības grāmatu klāsts ir neparasti plašs apjomā un augstvērtīgs saturā. Desmitiņš tūkstošu eksemplāru tirāžā tiek lepstiņi visā pasaulei slaveno padomju zinātnieku un rakstnieku darbi, kā arī labākais, kas sastopams ārzemju literatūrā. Ikvieni specialists un lasītājs padomju grāmatā var atrast visjaunākās atzinās zinātnes, technikas, mākslas u. c. novados.

Padomju biblioteku uzdevums ir šo grāmatu miljonus darīt pieejamus lasītājiem, paverot grāmatai visplašāko ceļu uz lasītāju un lasītājam — visplašāko iestātu bibliotekas krājumos un līdzdalību bibliotekas darbā. Jo svārigi tās ir tiesi pārēzējos apstākļos, kad padomju laudis pēc kara vētrām un postijumiem uzsākuši realizēt lielo valsts atjaunošanas un celtīniecības piegādes plānu. Grāmata šai darbā var palīdzēt loti daudz. Tikai teoretiķi stipri, ar pēdējo zinātnes vārdu apbrunojušies, mēs spēsim velkt lielo tautsaimniecības atjaunošanas un attīstības darbu.

Biblioteka rīko arī atsevišķiem rakstniekiem un zinātniekiem veltītus vakarus ar publiskiem priekšslājumiem. Aprīlī, maijā un junijā biblioteka sarīkoja Birznieka-Upiša, Viļa Lāča, Sudrabkalna, Majakovska, Anatola Fransa, Sekspira, Servantesa, Sōlem-Alechema, Ostrovskā, Gorkija u. c. vakanus. Ar ipašām izstādēm atzīmētas starptautiskā strādnieku soli-

darītates diena — 1. Maijs, Preses diena u. c. M. Gorkija 10. gadu nāvesdiena piemēri Valsts bibliotekai kā mūsu republikas centralajai grāmatu krātuveli. Latvijas PSR Valsts biblioteka regulāri sanem tās Padomju Savienības izdevumus. Tā saņemusi arī tos izdevumus, kas iznākuši Lielā Tēvīnas kara laikā. Visu šo izdevumu skaits sniedzas vairākos desmit tūkstošos eksemplāru.

Lai arī tām, kā arī turpmākām izdevumiem iepazīstinātu plašas lasītāju masas, biblioteka savā lasītāvā rīko regularas jaunāko grāmatu un speciālo žurnalu (ari ārzemju) izstādes. Sādas izstādes notika visu maija un jūnija mēnesi.

Mākslinieku, literatu un valodnieku aprindas, kā arī interesentus šajās nozīmīgās saistījā padomju grāmatu izstāde, kas notika no 20.—23. junijam un atvērta literatūru, mākslu un valodniecību. Tā bija viena no bagātākajām izstādēm, kas ietvēra izdevumus no Tēvīnas kara sākuma līdz pat nēdējam laikam. Bija izstādīts pāri par 9000 grāmatu un 390 periodisku izdevumu.

Biblioteka rīko arī atsevišķiem rakstniekiem un zinātniekiem veltītus vakarus ar publiskiem priekšslājumiem. Aprīlī, maijā un junijā biblioteka sarīkoja Birznieka-Upiša, Viļa Lāča, Sudrabkalna, Majakovska, Anatola Fransa, Sekspira, Servantesa, Sōlem-Alechema, Ostrovskā, Gorkija u. c. vakanus. Ar ipašām izstādēm atzīmētas starptautiskā strādnieku soli-

darītates diena — 1. Maijs, Preses diena u. c. M. Gorkija 10. gadu nāvesdiena piemēri Valsts bibliotekai atzīmēja ar plašu lielā rakstnieka darbu izstādi, sevišķu vērību plevērīšot viņa latviskajam aspektam — tulkojumiem, ieteikmei, novērtējumiem u. tml.

Sāja mēnesi Valsts biblioteka ar atlīstām izstādēm un priekšslājumiem piemērēja Latvijas PSR dibināšanas dienu (21. 7.), krievu revolucionārā publicista un kritiķa N. G. Černīevska dzimšanas dienu (24. 7.) un atzīmes Bernarda Sovu 90. gadu dzimšanas dienu (27. 7.) un Lermontova nāvesdienu (27. 7.). Visi šie sarīkojumi notiks Valsts bibliotekas lasītāvā.

Bez tam Valsts biblioteka paredzējis rīko celojošas grāmatu izstādes par dažādiem tematiem, apmeklējot arī tām lielākā Rīgas rūpniecības un sniedzot uz vietās arī atlīstāus priekšslājumus un informāciju. Tā paredzējusi lasītāju ekskursijas pašā bibliotekā, parādot visas tās grāmatas, kas glabājas Valsts bibliotekā. Jaunums Latvijā būs bibliotekaru un lasītāju konferences, kas pārējās Padomju republikā ir bieža parādība un kas neapsaubāmi var abpusēji sniegt loti daudz ierosinošu.

V. Krasts,
bibliotekas zinātniskais sekretārs

DZIESMU SVĒTKI UN MĀKSLAS DEKADA IGAUNIJĀ

Padomju Igaunija rosīgi gatavoja vispārējām divpadsmitajiem dziesmu svētkiem 1947. gada vasārā. Gatavojošes šiem svētkiem, no 16. līdz 23. jūnijam notika novadu dziesmu svētki, piedaloties viru, sievi un bērnu korīem, pūtēju orkestriem un tautisku deju ansamblīem. Novadu dziesmu svētkiem sekoja republikanskā mākslas dekada, kas notika Tallinā no 13. līdz 21. jūlijam. Plaša dekada, kurās plāna ietilpst labākais no visām mākslas nozarēm, sākās 13. jūlijā ar svinīgu «Estonijas» atjaunošanas koncertās atklāšanu. Koncertā atzīmējās Heino Ellera «Svinīgā uvertūra», A. Karindi «Kantate» un vēceneistā Artūra Kapas simfonija simfoniskā orkestra izpildījumā, 14. jūlijā «Estonijas» koncertā notika Tallinā pašdarbības izlases koru koncerts, 15. jūlijā kamermuzikas koncerts, 17. jūlijā Filharmonijas viru kora un solistu koncerts. Sestdien, 20. jūlijā, «Estonijas» koncertā notika IPSR 6. pastāvēšanas gada svinīgs akts.

Teatra mākslas nozarē dekadas levērojamākie notikumi ir J. Sītistes dra-

Krisitie suni» (par varonīgo Sākulas un Tureiāda igauņu un lībiešu saecīšanos pret vācu brunīniekiem), 1217. gadā pirmzārāde Valsts Dramas teatrī un prof. Gustava Ernesaka jaunās operas «Pihaierva» (librets dzejnieka Sītistes par igauņu zemnieku saecīšanos pret vāciešiem 1841. gadā) pirmuzvedums Estoniās teatrī. Tartu «Vanemuines» teatris viesojas Tallinā ar trim izrādēm: Stājīna premijas lau-

reata E. Kapa opera «Atriebības lieemas», S. Prokofjeva baletu «Romeo un Julija» un R. Benacka opereti «Tris mūsketeri».

Mākslas dekada beidzās svētdien, 21. jūlijā, ar republikanisko dziesmu dienu Katrīnlejā, kurā piedalījās labākie Igaunijas kori. Pēc dziesmu dienas Valsts Jaunatnes teatris uzveda brīvdabas izrādi — Ed. Vildeš «Machtrās kāru». P. Rummo dramatizējumā.

Šolochova „Klusā Donas“ latviešu valodā

Pec padomju varas nodibināšanas Latvijā latviešu las

—CHRONIKA—

V. I. LENINA NAMA MUZEJA

Uļjanovskā maijā uzsākti V. I. Lenina muzeja nama konservacijas (saglabāšanas) darbi. Šo namu Uļjanovi nopirkra 1873. gada augustā un nodzivoja tāni apm. 9 gadus, līdz savai aizbraukšanai no Simbirskas 1887. gada vasarā, kad V. I. Leninam bija 17 gadu. Tā aizritēja Vladimira Iljiča jaunības sākums. Šai periodā viņš pirmoreiz pārdzīvoja liepas bēdas, 1886. gada janvarī nomira tēvs, bet 1887. gada maijā notiesāja vēcā brāli Aleksandru.

Māja — vienītā, ar jumta iebūvi pret pagalmu. Iebūvē bija Vladimira Iljiča, Aleksandra, māsas Annas un pārējo Uļjanovu ģimenes bērnu istabas. Apakšā atrādās viesistaba, ēdamistaba, tēva kabinets un mātes istaba.

Celtnieku kolektīvs, — inženiers I. M. Veljčko stāsta, — ir stingri apņemis darīt visu, kas nepieciešams, lai uz mūžiem saglabātu V. I. Lenina muzeju. Māju stingri pārbaudis, iebojāšos vainagu vietā iebūvēs jaunu, sienas no jauna apmetis.

Iz pabeigta enerģētiskās saimniecības telpu izbūve. Uzsākta kathu un pārējo piederumu montaža. Ievilkts ārējais ūdensvads, iekārtoti rezervuari, sagatavotas ūdens krātuvēs.

Nesen izbūvi apskatīja no Maskavas lebraukūšas profesors Popovs un Visavienības celtniecības tehnikas instituta direktors Kuznecovs. Biedrs Popovs paliks Uļjanovskā līdz visu konservacijas darbu beigšanai. Viņš personīgi vadis antisepstiskos darbus. Konservacija jāveic līdz 1. oktobrim. Celtnieku kolektīvs apņemis māju nodot pirms termiņa.

FILMAS LIETUVIJU VALODA

Pielodoties Lietuvas dramas teatra aktieriem, «Lenfilm» kino studija iešķepojusi lietuvių valodā mākslas skānu filmu «Lebrukums» pēc rakstnieka Leonida Leonova lugas ar līdzīgu nosaukumu.

Kino studija sākusi ieskanot lietuvių valodā arī otru padomju filmu «Dēli» — par dzīvi Latvijā vācu okupacijas laikā.

BALTKRIEVIJAS TEATRA VIESOŠANĀS VIENĀ

Visnieku nama vasaras telpās vienosojas Baltkrievijas teatra kolektīvs tautas aktiera D. A. Orlova mākslinieciem vadiņā.

Viesošanās laikā teatris izrādis astoņus uzvedumus, starp tiem: Pogodina «Kremļa kuranti», Tolstoja «Cars Fjedoras Joanovičs», Ostrovska «Belugina precības», Čechova «Trīs māsas», Sekspira «Divpadsmitā naktis» u. c.

JAUNS TEATRIS VIENĀ

Sās dienās no Maskavas uz Viļņu izbrauc Krievu dramas teatris, kas nodibināts ar Lietuvas PSR valdības un Mākslas lietu komitejas pie PSRS Ministru padomes lēmumu. Viļņā līdz šim nebija pastāvīga krievu dramas teatra.

Jauņā teatra trupa sastādīta no Maskavas, Leipnigradas un citu pilsētu aktieriem. Teatra mākslinieciem vadiņā — N. Ladigins.

Sīkais fejetons

ATKAL KĀ POSTI...

Rakstnieks Gusts Visvaris jutās omuļi. Galda smaržīgi un kārdinoši kūpeja kāposti. Viņš skatījās garaiņus un domāja par dzīvi: arī tajā viss vārās un kūp. Tad nāk liktenis ar savu milzu karoti un iestrebī...

Bridi domājis, viņš vēršas pie sievas:

— Otilij, — viņš teica, — man tev kas nopietns prasīms. Vienreiz taču jātiekt pie skaidribas... Apsolies, ka tu neko neslēpī!

— Tu man neuztices? — sieva pārmetot paskatījās Gustā.

— Nu, tad saki, vai es esmu vēl spējīgs uzrakstīt kaut ko lielu!

Sievai acis bija asaras. Viņa apkrita Gustam ap kaklu un murmināja:

— Protams, Gustiņ. Ticu... ka esī spējīgs.

— Tādā gadījumā, — teica Visvaris, — es rakstīšu jaunu stāstu.

Sarunā iejaucās abu dēlēns, vārda Pēcis:

— Stāstu!.. Tu taču solījies romānu...

Visvaris saviebās kā pīrcējs antikvariatā, kad pārdevējs paziņo iepatikušās grāmatas cenu.

— Pēcīt! — viņš bargi iesaucās.

— Es jau nekā, papiņ, raksti, ja grībi, stāstu, jaunu stāstu arī var lasīt...

— Pēteri! — atkārtoja tēvs un jau mierīgāk pamācīja: — Romanu, bērns, raksta ilgi ilgi. Vispirms par to runā, pēc tam to iecer, tad atkal runā, piesola lasītājiem. Pēc pāris gadiem jau var sākt iespiest kādu fragmentu.

Teatris sagatavojis divus uzvedumus — Utevka «Satikšanās, kas paliek atmiņā» un Goldoni «Viesnīcniece».

A. BLOKA IZLASĪTI RAKSTI

Sakārā ar Aleksandra Bloka divdesmit pieci gadu nāvesdienas atceri, izdevniecība «Goslitzītis» izdod viņa rakstu krājumu, kas aptver 85 iespedumloksnes. Tajā ievietota dzējneika autobiogrāfija, liriskie dzējoli, poemas «Atriebe» un «Divpadsmitis», dramatiskie sacerejumi, runas un raksti, tulkojumi un daudz citu materialu.

JAUNI ROMANI

Pēc astoņu gadu ilga darba rakstnieks Nikolajs Virta nesen pabeidzis rakstīt vēsturisko romanu «Vakara zvanī» — par krievu zemnieku dzīvi pēdējos piecdesmit gados. P. A. Pavlenko uzrakstījis jaunu romanu «Laime». Romana galvenais varonis — demobilizēts Sarakanās Armijas pulkvedis.

JAROSLAVS IVĀŠKEVIĀCS MASKĀVĀ

13. jūlijā Padomju rakstnieku savienībā Maskavā notika padomju rakstnieku tīkšanās ar Polijas Rakstnieku savienības priekšsēdētāju, pazīstamo poju beletristu, dzējneku un dramaturgu Jaroslavu Ivāškeviču.

Savā runā Ivāškevičs pastāstīja par pašreizējo poju literatūru, par polu rakstnieku cīņu pret vāciešiem, par jauniem rakstniekiem, kas izauguši kā rāgos, kā arī par pārējiem mākslas un kulturas dzīves notikumiem Polijā.

JULIANS TUVMIS ATGRIZIESI POLĀJĀ

Pēc septiņiem emigracijā pavadītiem gadiem atgrizies dzīmtenē ievērojamākais Polijas šālaika dzējneiks Julians Tuvims. Nā Polijas viņš izbrauca 1941. gadā un visu šo laiku pavadīja Amerikā — Detroitā un Čikāgā, kur lasīja poju strādniekiem lekcijas un rikoja literārus vakarus, aicinot viņus sadarbīties ar Padomju Savienību.

Atgrizoties atkal atbrīvotajā dzīmtenē, Julians Tuvims atveda lielu poemu «Polijas ziedi», ko viņš rakstījis gandrīz piecus gadus.

TAUTU DRAUDZĪBA Nr. 12

Iznācis PSRS tautu literatūras almanacha «Tautu draudzība» divpadsmitais numurs. Tajā ievietotas Saifi Kudaša, K. Kurbansachatova, Anatole Astveikas, Maksima Rījska, Jāņa Grotas, Al. Abašeli, Deboras Varandi, Ahavni, Antanasa Venclovas, Solomejas Neriņas, Anvaru Adžiņeva un Platona Voronko dzējas; Arvida Grigula un Kuzmas Cornija stāsti; An. Zagrabekova vēsturiskais romans «Uguņu zeme», Jevg. Lundberga raksts par Baltkrievijas literatūru kārā gados, S. Lipkiņa un K. Rachmatulina raksti par kirguz literatūru, K. Polonskas raksts par uzbeku dzējneku Hamzu, Juliusa Butenas raksts par Mintautu Montvilu u. c.

LAIKRĀKSTS — ROMANS

Valsts literatūras apgāds sācis izdot periodisku masu izdevumu «Laikrāksts romāns».

Pirmie trīs numuri veltīti A. Fadjejeva romanam «Jaunā gvardē». Nākamais

mājās būs iespiesti: A. Tvardovska poema «Vasilis Terkins», V. Ovečkinas stāsta «Ar frontes sveicēnu», V. Katajeva «Pulka dēls», P. Veršigora «Cilvēki ar tiru sirdsapziņu» (divos numuros), K. Fedina romans «Pirmie priekis» (divos numuros). Aibeka romans «Navoī» (divos numuros) un V. Panovas stāsts «Ceļa biedri».

«Laikrākstu romanu» izdod Lejinigradas 100 000 eksemplāru tiražā un tas paredzēts vienīgi atsevišķai pārdošanai.

TOP BALETS «VARA JĀTNIEKS»

Pēc S. M. Kirova vārda nosauktā Leipnigradas Valsts akademiskā operas un baleta teatra pasūtījuma Staļina premijas laureats komponists Sviridovs gatavo jaunu vēsturisku, lirisku dramatisku baletu «Varā jātnieks» — pēc tāda paša nosaukuma A. S. Puškina poemas motiviem.

Libretu baletam uzrakstījis libretists P. Abojimovs.

Baletu iestudēs Staļina premijas laureats baletmeitārs R. Zacharovs.

PARTIZĀNU FOLKLORA

PSRS Rakstnieku savienības Tautas mākslas sekcijas sanāksmē Maskavas rakstnieku klubā N. Komovska pastāstīja par divkāršā Padomju Savienības varonu S. A. Kovpaka nodalas partizānu nostāstiem, kurus viņa nesen no klausījās un pierakstīja Lvovā. Viņa nolasīja interesantākos tekstus, kā arī pastāstīja savus novērojumus par partizānu folkloras tematiskām un kompozīcionalām ipatnībām.

Debatēs piedalījās prof. I. Rozanovs, N. Roždestvenskaja, V. Sideņikovs u. e.

RAKSTI PAR TEATRA VĒSTURI

PSRS teatra un muzikas zinātniski pētniecības institūts sagatavo izdešanai krājumu «Raksti par 19. gadsimta Rietumeiropas teatra vēsturi» četrus sējumus.

Pirmais sējums, 35 iespedumloksnes biezis, jau nodots iespiešanai. Tāni vairāki raksti par franču teatra vēsturi.

Otrais sējums veitīts Anglijas, ASV, Vācijas, Austrijas, Itālijas, Spanijas un Skandinavijas valstu teatra mākslai 19. g. s. pirmajā pusē.

Pēdējais divos sējumos būs iesvetoti raksti par Rietumeiropas teatram 19. g. s. otrajā pusē.

Izdevuma redaktors profesors S. Mokūjs.

KANADAS UN PADOMJU DRAUDZĪBAS GRĀMATA

Nesen Toronto masu mītiņā, ko organizēja «Padomju un Kanadas draudzības nacionālā padome» par godu padomju rakstniekiem, notika Kanadas tautas draudzības grāmatas pasniegšana Padomju Savienības tautām.

Šī grāmata ir sveiciens dzējā, ko sakārītis ievērojamais kanadietis dzējneiks Prats. Zem sveiciena ir vairāk nekā 30 tūkstoš kanadietū parakstu. Prats mītiņā draudzības grāmatu nodēvē padomju lietvedim b. Belochovskovam un savā runā teica: «30 tūkstoši parakstu, kas šai grāmatai, mēs ceram, ir daudzāk Mazāk par to kā kanadietū skaitu, kas sirsniņi vēlas, lai starp Kanadas un Padomju Savienības tautām pastāvētu visdraudzīgākās attiecības.»

Šī grāmata ir sveiciens dzējā, ko sakārītis ievērojamais kanadietis dzējneiks Prats. Zem sveiciena ir vairāk nekā 30 tūkstoš kanadietū parakstu. Prats mītiņā draudzības grāmatu nodēvē padomju lietvedim b. Belochovskovam un savā runā teica: «30 tūkstoši parakstu, kas šai grāmatai, mēs ceram, ir daudzāk Mazāk par to kā kanadietū skaitu, kas sirsniņi vēlas, lai starp Kanadas un Padomju Savienības tautām pastāvētu visdraudzīgākās attiecības.»

Sievai ies zinu! — iesaucās Pēteritis, atkal pacēlīs savu degunu. Viens onkulis būs labs, otrs slīkts, un tad vai nu labais audzinās slīkto onkuli, vai nu pieķers viņu nedarbībos...

— Puika! Tu laikam raknpājies mani papiros? — iesaucās Visvaris.

— Es tei vienmēr esmu teikusi: Neaiztic tu papas papīrus, — rājās māte.

Pēteritis skatījies te papā, te mamma, bojājus acis un nekā nesaprata.

— N-ē-ē... — atbildēja viņš trisošā balsī: — Tāds stāsts jau ir mūsu skolas bibliotekā, vakar mamma man lasīja priekšā. Bet tavus papīrus, paipin, es neesmu aizticis.

— Neaiztiki! — brēca Visvaris. — Knaukis! Tas pats stāsts! Atradies latīņu! Kritiķi lasa un nekā nešķīst...

— Pēterit! Klausī papu! — saucās pāri galdam māte. Bet bija jau par vēlu. Gasts Visvaris atgrūda šķīvi.

— Atkal kāposti! Katru dienu kāposti...

Un šākotās aizskrēja savā istabā. Bet Pēteritis, sapēmis no mātes pērienu, šķukstēja.

— Jā, kad pats raksta vienu un to pašu, tad nekās, bet kad kāposti otrreiz nedēļā pagadās, tad man jāsapņē pēriens, it kā es tos kāpostus vārījis.

Rakstnieks aizdomīgi noskatījās viņā.

Pildspalva

Ventspils dīvāne REPUBLIKA

Celjoša izstāde piecgades plāna propagandēšanai

LK(b)P Ventspils pilsētas komitejas propagandas daļa noorganizējusi celojoši izstādi piecgades plāna propagandēšanai.

Izstādē sakārtoti avižu raksti, izgriezumi, ilustrācijas, uzņēmumi, diagramas, lozungi un transparenti, kas uzskatāmi parāda lielos uzdevumus, kādi veicami, realizējot piecgades plānu rūpniecības, lauksaimniecības un transporta atjaunošanā un tālākā attīstīšanā.

Celjoša izst